

Iz življenja in sveta

Otvoritev angleškega parlamenta

Otvoritev jesenskega zasedanja spodnje zbornice je spravila na noge velik del londonskega prebivalstva, ki je smatralo to zasedanje z ozirom na poostren gospodarski položaj za eno najvažnejših po vojni. Policija je le s težavo napravila pot min. predsedniku Mac Donaldu (za njim njegovi hčeri).

Zakoni v živalskem svetu

Plesne šole in „zaroke“ — Poligamija in poliandrija

Eden najzanimivejših problemov biologije je zakonsko življenje pri živalih, torej odgovor na vprašanje: Ali poznajo živali tudi nekaj takšnega, kar bi ustrezalo našemu pojmovanju zakona, t. j. daljšega ali trajnega skupnega življenja obeh spolov?

Odgovor na to vprašanje je pritriljen. Novejša raziskovanja nam povedo, da so živalski zakoni pravo zrcalo človeških zakonov v vseh njihovih odtenkih. Ta podobnost se pričinja že pred zakonom samim. Tako so opazovali, da imajo nekatere živali, n. pr. žerjavi, argentinske sloke itd. pravcate plesne ure, pri katerih se shajata oba spola in plesata najbolj bizarne plesne, včasih celo pod vodstvom posebnega »plesnega mojstra«.

Celo zaroke in zaročne dode poznajo živali. Tako živijo neki ptici v Avstraliji in na Novi Gvineji po cele mesece skupaj in se opazujejo. Tudi termisti imajo nekaj podobnega. Samci in samice prireajo v parih dolge izlete, preden se odločijo za zgraditev lastnega doma in »poroko«.

Spola se približujeta drug drugemu na prav različne načine. Nekateri živali skušajo učinkovati na drugi spol z močjo in lepoto (n. pr. jeleni), druge z bogastvom in sijajem (n. pr. živali, ki dobe posebno »obleko« v času snubitve), tretje z muziko in svetilnimi organi, z lepo zgrajenimi domovanji, celo z ugrabitvijo in silo. Samice nekaterih živalskih vrst so prave »amakonke«, ki si moža vzamejo s silo in ga najčesče po poroki še bolj preprosto — požrejo. N. pr. pajkinje in neke ribe. Tudi pravcati dvoboji za samico in celo navidezni dvoboji, kakor jih poznajo otočani Južnega morja, niso nič redkega. »Podokni-

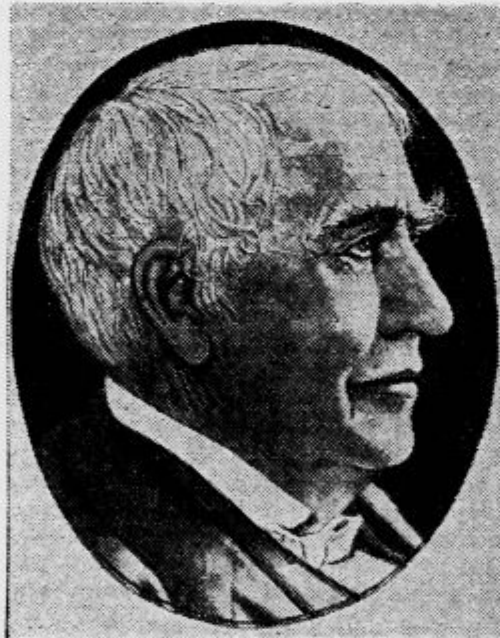
ce« pa itak poznamo v primeru ptic pevcev in — mačkov.

Vrste zakonov kažejo pri živalih isto mnogoličnost kakor pri ljudeh. Otroške zakone, to se pravi skupno življenje nezrelih mladičev obeh spolov kakor pri ljudeh še dandanes v Indiji, sklepajo nekateri raki.

Kar se tiče pravih zakonov, vedo tudi živali za tiste, v katerih živi eksemplar enega spola z enim samim eksemplarem drugega spola, pa za tiste, v katerih živi pač z več eksemplari. Zakoni mnogih ptic, golobov, papig, vrabcev so naravnost »neolčljivi«, sesalci so v tem pogledu seveda običajno bolj »liberalni«. Pri teh se zakonsko sožitje konča čestokrat takoj potem, ko mladiči odrasejo in postanejo samostojni. Običajno pa so zakoni sesalcev poligamični in poliandrični. Petelin so n. pr. tipični poligamisti, isto tako razne opice in parkljari, dalje mroži, ki imajo čisto do 40 »žen« in se v tromesečnem času svojega zakona postijo, pa ni čudno, da nočejo po tem času o samicah nič več »ne slišati ne videti«. Tipično poliandrične so mravlje, krapi in — kukavice, pri katerih o pravem zakonu pa skoraj ni govora.

Običajno snubi pri živalih kakor pri ljudeh »močnejši spol«, poznamo pa tudi primere, n. pr. pri neki vrsti hroščev, o kateri poroča Fabre, da si samica izbere samca in se ga tudi zvesto drži.

Edison na smrtni postelji

Thomas A. Edison,

slavni ameriški iznajditelj, je to pot resno obolal na posledicah svoje stare bolezni na ledvicah in sladkorne bolezni. Po mnenju njegovega zdravnika ni za bolnika več pomoči. (Edison je star 84 let.)

Gospodarska kriza v Ameriki

Tudi Zedinjene države s svojo ogromno eksportno industrijo čutijo svetovno gospodarsko krizo. Po ameriških računih je vsak četrty delavec brezposeln. Slika kaže demonstracijo brezposelnih v Patersonu (New Jersey)

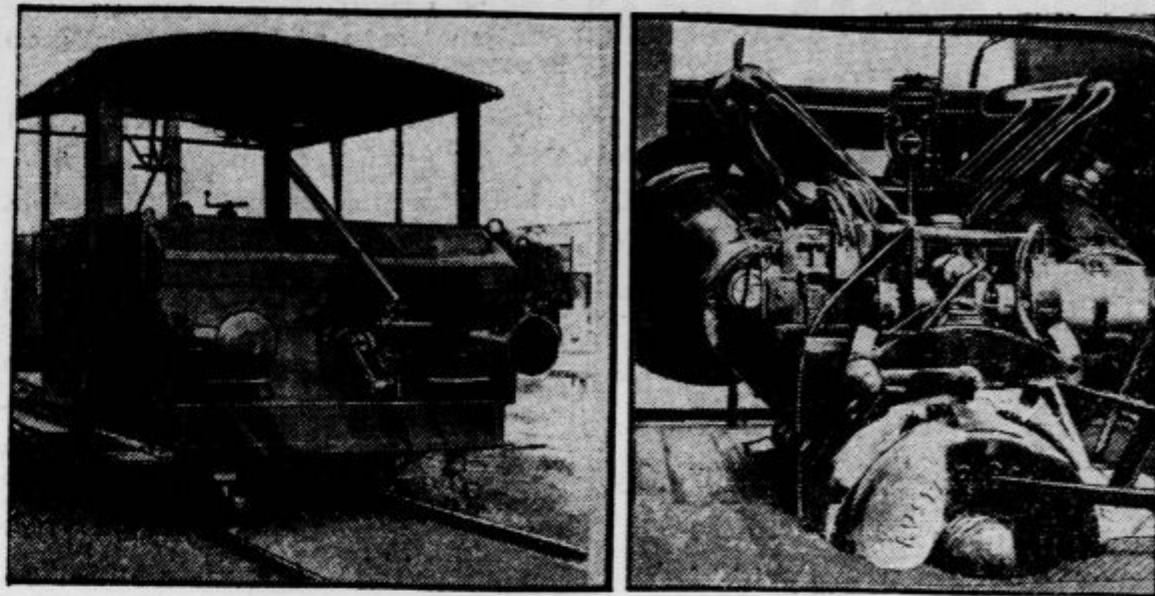
Fašizem — kriva vera

Katoliški škof v Mogunciji (Nemčija) je pred kratkim odrekel cerkveni pogreb za nemškega državnozbornskega poslanca Gemeindera, ki je bil umrl za kapjo.

Gemeinder je pripadal frakciji nemških fašistov, narodnih socialcev, fašizem pa proglašajo sedaj generalni vikar moguncijske škofije v pojasnilo k zabrani cerkvenega pogreba za krivo vero, ker nasprotuje v mnogih svojih programskih točkah naukom katoliške cerkve. Zato ne more biti nobenemu katoliku dovoljeno pripadati tej stranki in kdor se za to prepoved ne zmeni, mu bo odrečen pač cerkveni pogreb, kvečjem če pred smrtjo ne izrazi na kakšen način obžalovanja nad svojo nepokorščino.

Ta prepoved velja za vsakega katolika, kneza ali berača, reveža ali bogatina, poslanca ali navadnega meščana.

Tramvajski vozovi z dieselskimi motorji

Na dunajskem velesejmu je bil razstavljen prvi tramvajski voz, ki ga ženejo dieselski stroji namestu elektromotorjev. Od te novosti si obetajo pocenitev obratovanja za 50 odstotkov

Skrivnost „smrtnih žarkov“

Kako je z ustavljanjem letal in avtomobilov na daljavo? — Užiganje z električnimi žarki — „Smrtni žarki“ in bodoča vojna

Smrtni žarki so res tako vabljiv predmet, da ne moremo zameriti, če je na tem polju že marsikomu ušla fantazija preko meja vsega mogočega in nemogočega, tako da laik ni v stanu presoditi, ali so smrtni žarki zgolj izžiravanje fantazije — smela potegavščina — ali pa imajo kako realno podlago.

Kar je znanosti doslej znanega o smrtnih žarkih, se mora razdeliti v tri strogo ločene skupine. Najprvo je treba omeniti ustavljanje letalskih in avtomobilskih motorjev na daljavo, kar se da doseči z motenjem vžigalnih priprav teh strojev. Fiziku je z dandanašnjimi pripomočki dejanski mogoče proizvajati žarke n. pr. katodne žarke, ki na svoji poti ionizirajo zrak ter ga na ta način napravijo provodnega za električni tok. Če pride v območje teh žarkov eksplozijski motor, potem nastane med elektrodami vžigalnih sveč v cilindrih kratki stik in električne iskre, ki vžigajo eksplozivno bencinsko mešanico, ne morejo več preskakovati. Na ta način so že pred vojno poskušali ustavljati motorje, kakor se bere v poročilih iz tistega časa.

Potlej je bilo dolgo vse tibo, in šele 1924 je vzbudil Anglež

Grindel Matthews

velikansko pozornost s svojimi »smrtnimi žarki«, ki so jim poročevalci pripisovali na lastno pest strašansko in vsesplošno uničevalno moč. V resnici pa spadajo ti žarki v pohlevno prvo skupino in so že dolgo znani.

Za Matthewsom ima senzacija smrtnih žarkov spet vrzel. Šele pred dobrim pol letom je neki češki list spet objavil vest, kako so na neki cesti na Saškem med poskusi z neke vrste tajnim žarkovjem mahoma obstala vsa motorna vozila in se pol ure niso mogla geniti z mesta. Verodostojnost te vesti pa do zdaj ni bilo mogoče dokazati. Res je sicer, da se dajo motiti s katodnimi žarki vžigalne priprave eksplozijskih motorjev, toda dalekosežnost teh žarkov je za enkrat še

preveč neznatna.

da bi se dali praktično izkoristiti v vojne svrhe: za ustavljanje letal, tankov, avtomobilov in motornih čolnov. Doslej so se obneeli le na daljavo nekaj metrov, kar kaže, da še niso kos nalogi, ki jim je namenjena.

Še bolj nejasna je cela reč pri drugi skupini smrtnih žarkov, pod katere štejemo žarke z biološkimi učinki. Ti so prav nagli električni tresljaji, k učinkujejo z visoko temperaturo in na ta način lahko povzročijo smrt živih bitij. Toda tudi uspehi, ki so jih doslej dosegli s temi žarki, so prav neznatni. Z njimi se lahko ubijejo drobne živalce kakor: miši, morski prašički in druga taka drobnjad, če vplivajo nanje na sličen način kakor

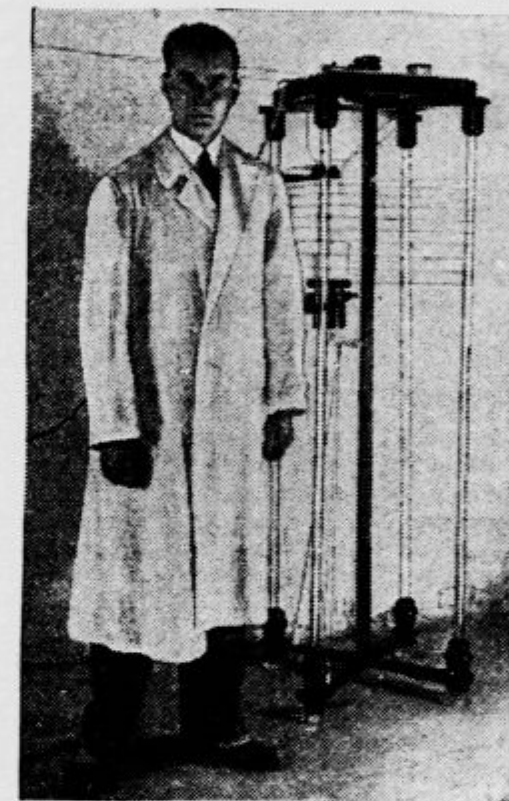
röntgenski žarki

in na prav majhne razdalje. Vse kar je tekočega v telesnih duplinah in prevaja elektriko, se zaradi teh žarkov tako močno segreje, da poginejo živali za notranjimi opeklinami. Znano je, da utegnejo škodovati organizmu tudi röntgenski žarki, če jim je telo predloženo izpostavljenosti in če imajo žarki zadostno jakost. Da bi jih pa uspelo toliko pojačati in zvečati njih dalekosežnost, da bi se dali uporabljati kot orožje, o tem se do sedaj še ni ničesar slišalo.

V tretjo skupino smrtnih žarkov spadajo tisti, ki vžigajo na daljavo eksplozivne snovi.

vi. Do nedavna so bila vsa poročila o odkritju takih žarkov in vžigalnih postopkov gladke potegavščine.

Res se dajo z električnimi žarki vžigati gorljive snovi, ki prevajajo električni tok, toda le na malenkostne razdalje. Sicer pa so

K. Schimkus

vs ti žarki, razen katodnih, popolnoma iste narave in se razlikujejo le po valovni dolžini. Žarke brezžične telegrafije in telefonije moramo prav tako šteti vmes, kakor svetlobne, toplotne in röntgenske žarke. Vsi proizvajajo v telesih, katera zadenejo, toploto. Razlika je le ta, da je toplota tem večja, čim krajša je valovna dolžina žarkov. In edino v toploti je tudi njih moč. Da bi imeli še kaka druga tajinstvena svojstva, ki so jih šele naknadno odkrili Matthews in drugi,

fizički ni znano.

Mnogo so si obetali nekaj časa tudi od prav kratkih zračnih valov, od zvočnih žarkov, ki jih naše uho ne dojema več kot zvok. Tudi s temi je uspelo ubiti nekatere manjše živalce in razbiti molekularno strukturo te ali one snovi, toda na večje razdalje se tudi ti žarki niso obnesli in so jih kot orožje pokopali z drugimi »smrtnimi žarkic« vred.

Zdaj pa je stopil na plano nov apostol tega nevidnega orožja, ki pa je toliko skromen, da ga ne imenuje »smrtni žarki«, marveč označuje svoje odkritje le kot metodo brezžičnega užiganja na daljavo. V mislih imamo

Kurta Schimkusa,

ki je zadnji čas objekt silnega zanimanja vseh znanstvenih in vojaških krogov. Schimkus je doma iz vzhodne Pruske. Po poklicu je kemik in se doslej še ni bavil z ničemer drugim kot z znanstvenimi vprašanji. Zdaj živi, da se dosledno držimo poročila, ki ga je sestavila posebna komisija o njegovem delu, v vasi Lindenberga na Brandenburškem, kjer se je nastanil v navadni kmečki hiši. K tisti domačiji, ki leži na gričku, spada tudi majhna kamenita hišica sredi njive krompirja, kjer je bila nekoč izdelovalnica smodnika. Tu si je uredil Schimkus svoj laboratorij, tako da ne bo mnogo škode, če ga nevarni poskusi nekoč poženejo v zrak.

Mladeniški obraz mladega kemika kar nič ne harmonira s pošastnimi smrtnimi žarki, s katerimi se bavi in ki jih pojasnjuje na naslednji način:

Stara reč je, da nastajajo pri določenih kemičnih reakcijah žarki. Ti žarki utegnejo biti vidni in včasih se prav izrazijo. Lahko pa se pojavijo tudi v taki obliki, da jih človeško oko ne vidi, ker je njih valovna dolžina predolga. In prav ti žarki so predmet Schimkusovih poskusov. Njegovi žarki leže v žarkovnih lestvicah med toplotnimi žarki in prav kratkimi električnimi valovi, kakršni se skušajo uporabljati v najnovejšem času tudi za radio-telegrafijo in telefonijo. Katere kemične reakcije se poslužuje Schimkus za proizvajanje teh žarkov, za enkrat

neče izdati,

ker svojega odkritja še ni dal patentirati. Trdi pa, da so žarki, ki so od same kemične reakcije presibki in da jih mora na poseben način »podpreti« z navadnimi električnimi valovi. Gre za prekrivanje žarkov dveh različnih valovnih dolžin, iz katerega nastane v akustiki in elektriki dobro znano utripanje, ki daje jako močan učinek. Kako transpirira svoje žarke, je tudi njegova tajnost, trdi samo, da gre za jako zapletene pojave, ki jih znanstveniki doslej še nikjer niso vpoštevati. Svoje žarke imenuje kemične žarke, vendar pa s tem nazivom niti sam ni zadovoljen.

Kakor znano, se vžigajo pri vsem modernem strelnem orožju eksplozivne snovi v patronah na ta način, da vdari jeklena ost z veliko silo na kapico, v kateri je inicialno

strelivo, ki se zaradi udarca vneme in užge glavno eksplozivno snov. Tisto, kar povzroči jeklena ost, pa doseže Schimkus s svojimi kemičnimi žarki. Pod njih vplivom se vneme inicialno strelivo, ki potlej zažge smodnik. Prav občutljive eksplozivne snovi kakor: dinamit ali ekrazit pa se vnemajo v njih kar neposredno.

Poskus vžiganja na daljavo

je napravil Schimkus pred nekaterimi pričami, med katerimi je bil tudi znani letalec Egon Larsen. Evo njegovega poročila:

V laboratoriju stoji oddajač: cev iz debelega stekla, obešena na ogrodju in napolnjena s kemičnimi snovmi. Zraven je še nekakšen dinamostroj. Zunaj, na krompirjevi njivi se položi v brazdo majhna patrona. Potlej se umaknemo nekoliko bliže laboratorija, po moji sodbi kakih osemdeset metrov. Schimkus požene električni stroj in preklopi neko stikalo. V tem trenutku se začne detonacija in v zrak se zvrtni oblaček belega dima. Patrona je eksplodirala.

Prisostvovali smo vžigu na daljavo 80 metrov. In med oddajanjem in patrono ni bilo nobene žice, nobenega drugega medija, samo zrak. Toda to je baje šele začetek. Schimkus misli, da mu bo že naslednji poskus uspel na

dvojno razdalje.

Za bodoče pa se skrbno varje prerokovanj, ker ne mara ljudi razočarati. Na tako novem področju, kjer manjkajo še vse izkušnje, je težko reči, kaj se bo dalo še narediti in kaj ne. Navzlic temu pa upa Schimkus, da se bo s kemičnimi žarki v doglednem času lahko vžigalo na daljavo dveh kilometrov.

Ti najnovejši smrtni žarki odpirajo res lepe izgleda na bodočo vojno, samo poročilo za verodostojnost poročil o tem najnovejšem izumu, moramo prepustiti pričam, ki so prisostvovalce poskusom.

Največji hotel na svetu

Prvega oktobra se prične poslovanje v novem newyorškem Astoria hotelu. Poslople ima 47 nadstropij z vsem mogočim luksu- som

Vsak dan ena

Dama v 2. nadstropju: »Vaš pes je vso noč lajal!«

Gospod v 3. nadstropju: »Zato pa ne igra na klavir ves božji dan!«

